

ЖУРАВКАОлена Сергіївна
o.zhuravka@uabs.sumdu.edu.ua

к.е.н., доцент, Навчально-науковий інститут бізнес-технологій "УАБС" Сумського державного університету

УДК 336.1

**ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ
УДОСКОНАЛЕННЯ
ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ****PROBLEMS AND APPROACHES
OF UTILITY ENTERPRISES
FINANCIAL PROVISION
IMPROVEMENT****МАРЧЕНКО**Наталія Володимирівна
natasha_marchen@ukr.net

студент, Навчально-науковий інститут бізнес-технологій "УАБС" Сумського державного університету

У статті проведено оцінку рівня бюджетної підтримки комунальних підприємств, а також досліджено проблеми їх фінансового забезпечення. Розроблено пропозиції щодо удосконалення бюджетного фінансування та запропоновано способи залучення інвестицій у комунальну сферу.

В статье проведена оценка уровня бюджетной поддержки коммунальных предприятий, а также исследованы проблемы их финансового обеспечения. Разработаны предложения по совершенствованию бюджетного финансирования и предложены способы привлечения инвестиций в коммунальную сферу.

This article provides an assessment of budget funding of utility enterprises and the problems of their financial provision are investigated. The propositions of budget funding improving are made and approaches of investments increasing are proposed.

Ключові слова: комунальне підприємство, фінансове забезпечення, бюджетне фінансування, інвестування, лізинг, концесія

Ключевые слова: коммунальное предприятие, финансовое обеспечение, бюджетное финансирование, инвестирование, лизинг, концессия

Keywords: utility enterprise, financial provision, budget funding, investing, leasing, concession

ВСТУП

Комунальні підприємства є невід'ємною складовою фінансового забезпечення місцевого самоврядування, оскільки комунальна власність є його економічною основою, також, її об'єкти призначені для вирішення соціальних питань на місцевому рівні, задоволення побутових, соціально-культурних, житлово-комунальних та інших потреб населення певної території. Однак, на сьогоднішній день, існують такі негативні тенденції, як погіршення фінансово-економічного і технічного стану даних підприємств, зростання втрат енергетичних та інших ресурсів, разом з тим, знижується надійність обслуговування населення та якість послуг, що йому надаються. Це все свідчить про необхідність збільшення обсягів бюджетного фінансування підприємств комунальної форми власності.

З кожним роком фінансові проблеми комунальних підприємств загострюються. Це викликано, одного боку, все більшими потребами фінансування поточної діяльності й розвитку комунального господарства, а з другого – недостатніми коштами, що виділяють на ці

цілі держава, місцеві бюджети й безпосередньо підприємства [1]. Тому комунальні підприємства займають незначне місце в структурі фінансового та матеріального забезпечення місцевого самоврядування. З огляду на це, особливої актуальності набуває дослідження шляхів підвищення фінансового забезпечення комунальних підприємств та пошук нових джерел фінансування.

Дослідженням фінансового забезпечення підприємств комунальної форми власності присвячено чимало наукових праць таких фахівців, як А.Г. Бидик, М.В. Гончаренко, І.В. Запатріна, Є.А. Каменева, Г.Козинець, О.І. Кузьмак, Ю.І. Мізік, С.П. Попова, К.В. Процак, Л.П. Шаповал.

МЕТА РОБОТИ полягає у дослідженні проблем та розробці шляхів удосконалення фінансового забезпечення комунальних підприємств з метою створення прийнятної тарифної політики та покращення їх фінансового стану.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці та матеріали періодичних видань з проблематики фінансового забезпечення підприємств комунального сектору економіки, а також національні нормативно-правові акти з питань використання коштів бюджету на фінансування підтримки комунальних підприємств. При проведенні дослідження використовувалися методи аналізу, порівняння та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Українська влада не один раз піднімала питання щодо проведення комунальної реформи. Одним із важливих кроків у даній реформі є скасування монополії в комунальному секторі. У результаті цього виникла б конкуренція, яка створює вибір. Лише за такої умови населення може отримати якісні послуги за помірну ціну. Також уряд планував довести до ладу тарифну політику, так як в Україні існує парадокс того, що тарифи на комунальні послуги зростають, а їх якість погіршується. Але втілення у життя цієї реформи вимагає значних фінансових витрат з боку держави.

На думку деяких практиків та державних діячів єдиним рішенням проблеми збереження сталих цін на тарифи в умовах зростання вартості на імпортовані первинні енергоресурси є збільшення обсягів бюджетного фінансування комунальних підприємств. Зростання бюджетної підтримки буде тоді, коли підвищиться податкове навантаження. Це все матиме негативний вплив на темп економічного зростання і в результаті обмежуватиме можливості бюджету щодо фінансування соціальної сфери та стимулювання розвитку реального сектору економіки [2].

Великою проблемою комунальних підприємств є залежність від державної дотації. На сьогоднішній день бюджетна підтримка даних підприємств в Україні здійснюється на безповоротній основі. Така підтримка з боку держави не лише не стимулює залучення підприємствами позабюджетних інвестицій, а й породжує в них небажання залучати кредитні кошти для свого розвитку. Разом з тим, через постійні зміни підходів до надання бюджетної підтримки з боку держави, підприємства не в змозі ефективно планувати свою діяльність на довгострокову перспективу.

Для покращення діяльності комунальних підприємств держава повинна спрямувати бюджетні кошти на такі цілі:

- адаптація комунального сектору до ринкових умов господарювання;
- підтримка пріоритетів населення (поліпшення якості води, підвищення енергоефективності будівель, зменшення втрат енергоресурсів та ін.);
- залучення в галузь приватних інвестицій [3].

На даний момент жодна із вищезазначених цілей не виконується. Все відбувається навпаки: стримування тарифів не стимулює людей до ощадливого використання енергетичних ресурсів; обмеженість бюджетних коштів, призначених для підтримки комунальних підприємств, порівняно з їхніми потребами у фінансових ресурсах, створюють підґрунтя для корупції; підприємства не зацікав-

лені в залученні інвестицій на зворотній основі, навіть на привабливих умовах.

На думку І.В. Запатріної, бюджетна підтримка комунальної сфери повинна базуватися на таких основних принципах. По-перше, вона має стимулювати енергозбереження. Дуже високий рівень енергоємності української економіки, зокрема підприємств ЖКГ (у 3-4 рази вищий, ніж у країнах ЄС), низька енергоефективність житлових і адміністративних будівель на сьогодні належать до найпроблемніших питань, не вирішення яких гальмує економічний розвиток, послаблює економічну незалежність країни, знижує рівень її конкурентоспроможності. По-друге, бюджетна підтримка повинна надаватися на зворотній основі та стимулювати залучення інвестицій міжнародних фінансових установ і приватних інвесторів. Одним із напрямів такої підтримки може бути здешевлення кредитів шляхом погашення за рахунок бюджетних коштів процентів за кредитами (частково чи повністю) або частини тіла кредиту [4].

Один із дієвих способів фінансового забезпечення комунальних підприємств є лізинг. Інвестування за допомогою лізингу одночасно вирішує декілька проблем: можна придбати та використовувати устаткування без мобілізації крупних фінансових ресурсів а також без залучення кредитів, що в цілому дозволяє зберегти співвідношення власного та позикового капіталу без ризику порушення фінансової стійкості підприємства. При переозброєнні виробництва лізинг надає можливість без великих початкових інвестицій сформувати необхідний парк устаткування.

Звичайно придбання майна по лізингу обійдеться комунальному підприємству дорожче, ніж покупка у постачальника, так як у вартість лізингу окрім ціни майна включаються страхові внески та дохід лізингової компанії. Проте, лізинг є тим короткостроковим інструментом, за рахунок якого підприємства можуть поліпшити своє фінансове становище у короткостроковий період часу, а також в перспективі за рахунок підвищення якості послуг та зниження собівартості перейти до реалізації більш масштабних інвестиційних проектів [5].

Одним із шляхів залучення приватних інвестицій в комунальну сферу є використання концесії. В Україні одним з найбільш ефективних варіантів концесійних відносин є передача підприємства комунальної власності в концесію як цілісного майнового комплексу. Ця схема передбачає передачу на певний строк концесіонеру право експлуатації комунального об'єкта за умови істотного покращення його основних засобів. Концесіонер фінансує заходи, зазначені в концесійному договорі, покращуючи тим самим стан комунального об'єкту, а також здійснює концесійні платежі до місцевого бюджету. При цьому концесіонер отримує прибуток від управління комунальним об'єктом, який формується за рахунок реалізації послуг населенню за тарифами, які встановлені в концесійному договорі, або від інших видів діяльності з управління об'єктом концесії [6]. При цьому бюджетні витрати даного міського господарства на утримання об'єкту істотно скорочуються.

Передача комунального підприємства в концесію має ряд переваг, основними серед яких є:

- 1) для територіальної громади, представником якої є органи місцевого самоврядування (концедент):

– концесія дозволяє привернути інвестиції в малорентабельний сектор;

– об'єкти, створені концесіонером у період дії договору концесії, автоматично стають комунальною власністю, також за місцевими органами влади зберігається право власності на майно вдосконалене, реконструйоване і технічно переоснащене за рахунок коштів концесіонера;

– дозволяє залучити до управління державною і муніципальною власністю «ефективного» керівника;

– дає можливість використовувати новітні дослідно-конструкторські і науково-дослідні розробки;

– покращує технічний стан комунального підприємства при мінімальних витратах місцевого бюджету.

2) для приватного інвестора (концесіонера):

– можливість отримання прибутку від управління комунальним об'єктом;

– отримання пільг від держави для реконструкції та модернізації об'єкту концесії;

– можлива приватизація об'єкту після закінчення терміну договору;

– покращення іміджу підприємства інвестора, що у результаті призведе до підвищення рівня його конкурентоспроможності [7].

ВИСНОВКИ

Отже, з урахуванням вищезазначених проблем пов'язаних із фінансовим забезпеченням комунальних підприємств можемо запропонувати декілька способів його удосконалення. В першу чергу потрібно внести зміни у процес бюджетного фінансування, а саме зробити його чітко визначеним у часі. Також бюджетна підтримка повинна стимулювати залучення інвестицій та мати програмно-цільовий характер. Важливим аспектом є зацікавленість підприємств комунальної власності у самофінансуванні та у залученні додаткових фінансових ресурсів шляхом співпраці з інвесторами.

З метою збільшення надходжень коштів до підприємств та підвищення ефективності їх роботи,

необхідно провести переобладнання. Цього можна досягти за допомогою лізингу або шляхом передачі комунального об'єкта в концесію. За допомогою вищезазначених інструментів залучення інвестицій можна вирішити соціальні проблеми міста, змінюючи схему фінансового забезпечення соціальної інфраструктури та модернізуючи основні фонди комунальних підприємств.

Список використаних джерел

1. Мізік Ю.І. Визначення загроз фінансово-економічної безпеки підприємств житлово-комунального комплексу / Ю.І. Мізік // Комунальне господарство міст. – 2013. – №3. – С. 267-271.

2. Череп О.Г. Обґрунтування доцільності та необхідності інвестування в підприємства житлово-комунального господарства / О.Г. Череп // Науковий вісник Полтавського університету економіки та торгівлі. – 2013. – №2. – С. 146-150.

3. Гончаренко М.В. Підприємства комунальної форми власності в системі фінансового забезпечення сталого розвитку територій / М.В. Гончаренко // Теорія та практика державного управління. – 2014. – №4. – С. 204-211.

4. Запатріна І.В. Бюджетна підтримка як елемент розвитку публічно-приватного партнерства в житлово-комунальній сфері / І.В. Запатріна // Фінанси України. – 2008. – №4. – С.3-10.

5. Кузьмак О.І. Удосконалення методів фінансування розвитку сервісно-виробничого обслуговування промислових підприємств / О.І. Кузьмак // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – №9. – С. 322-327.

6. Ворона О.В. Концесія комунальних підприємств: переваги та недоліки / О.В. Ворона // Управління розвитком. – 2012. – №13. – С. 17-19

7. Козинець Г. Удосконалення фінансування підприємств комунальної форми власності / Г. Козинець, С.П. Попова // Наукові записки. – 2010. – №10. – С. 131-136.